

М-р Иванка Јакимовска, адвокат¹

Златко Јакимовски, магистрант²

СУДСКО ОДМЕРУВАЊЕ НА КАЗНИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА: ТЕОРЕТСКИ СОГЛЕДУВАЊА, ПРАКТИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ПРЕДЛОГ РЕФОРМИ

1.04 Стручна статија

УДК: 343.242-027.21(497.7) | 343.242-027.22-021.475.4(497.7)

Апстракт

Во трудот е направен преглед на системите на пропишување на казните како предуслов за нивно одмерување од страна на судот. Потоа се анализирани соодветните одредби од Кривичниот Законик кои што се однесуваат и го регулираат судското одмерување на казните, како што е опитото правило за одмерување на казната од страна на судот и наведувањето на олеснителните и отежнувачките околности. Посебен осврт е направен на проблематичноста на членот 40 од Кривичниот законик на РМ, како од аспект на неговата неусогласеност со процесното законодавство така и неговото погрешно толкување од страна на практичарите, што доведува до погрешна примена на базичните институти на опитиот дел од кривичниот законик. Во трудот е направена и детална критичка анализа на новиот Закон за одредување на видот и одмерување на висината на казните, со детерминирање на сите негови формални и суштински недостатоци. Елаборирани се најзначајните легислативни недоследности на законот со наведување на определени практични проблеми кои што ги создава неговата примена. Како трудот би претставувал определена интегрална целина предложено се соодветни реформи кои што би требале да бидат направени како би се модернизирал самиот процес на судско одмерување на санкциите.

Клучни зборови: казна, санкција, кривичен законик, судско одмерување, казнена политика.

1. Вовед – општо за одредувањето и одмерувањето на казните

Во науката поимот за одмерувањето на казните³ е амбивалентен. Некои автори ги диференцираат законското од судското одмерување на казните, додека други автори кои што се мнозинство се на ставот дека одмерувањет на казните се однесува само на судската активност при одмерувањето на казните. Се разбира дека може да стане збор за судска активност при одмерувањето на казната само доколку законодавецот претходно ги определил казните во определени рамки, во кој што судијата би можел да

¹ Магистер по казнено право и криминологија, Адвокат од Скопје со 20 годишно искуство од областа на кривичното право. Е-маил: advokat_ivanka@yahoo.com

² Магистрант на последипломски студии по казнено право, модул казнено процесно право при Правниот Факултет Јустинијан Први, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Скопје. Е-маил: zlatko_jakimovski@yahoo.com

³ Казната е справедливо возвраќање за извршеното дело, односно смислено целно зло што му се нанесува на сторителот поради извршеното дело и ворамките на вината за делото, в. Камбовски, Владо, Казнено право општ дел, Скопје, 2011, стр. 432

се движи при непосредното одмерување на казната, што пак некако не поврзува со самите системи на одредување на казните, затоа што одреденоста на казната е *conditio sine qua non* за нејзиното одмерување.

Казненоправната историја и традиција познаваат три системи на одредување на казните: а.) Систем на апсолутно одредени казни; б.) Систем на релативно одредени казни; в.) Систем на апсолутно неодредени казни. Првиот систем е анахрон и е олицетворение на минатото, денес се ретки државите кои што во своите законодавства го имаат прифатено овој рецидив од XIX век. Апсолутно одредените казни датираат од времето на Анселмо Фоербах и класичната школа на кривичното право. Имено кај овој систем на одредување на казните законодавецот ги фиксирал казните кој што можеле да бидат изречени на начин што не оставал простор за никаква индивидуализација и судијата бил претворен во „уста што го изговара законот“. Поради неспорниот карактер на недостатоците на овој систем, набрзо истиот станува дел од историјата на казнените законодавства на европските држави. Вториот систем на релативно одредени казни, претпоставува активност на законодавецот при прошишувањето на казнените дела и санкциите да воспостави определена двостепенa рамка (од – до) во која што судијата може да се движи. Двостепеноста се изразува со тоа што законодавецот пропишува општ законски минимум и максимум, и посебен законски минимум и максимум за определено кривично дело⁴. Судијата тука ја одмерува казната водејќи сметка за сите околности на кривичното дело, степенот на вината, како индивидуализацијата на казната од аспект на конкретниот сторител. Денес овој систем е општоприфатен во сите модерни кривични законодавства, од кој што тренд не е исклучок ниту Република Македонија. Системот на апсолутно неодредени казни претпоставува тотална пасивност на законодавецот кога станува збор за пропишувањето на казната за конкретното кривично дело, и пропишување само на општиот законски минимум и максимум, едноставно се остава на слободната оценка судијата да ја одмери казната на начин и во висина која што смета дека е справедлива во конкретниот случај. Веднаш може да се констатира дека овој систем на одредување на казните остава енормен простор за арбитрерност на судијата па истиот не е прифатен во модерните законодавства.

2. Судското одмерување на казните во Република Македонија согласно Кривичниот Законик

Во Република Македонија кога станува збор за Кривичниот Законик⁵ законодавецот се определил за системот на релативно одредени казни и судско одмерување на казните врз основа на начелото на слободно судиско уверување, па така судот ќе му одмери казна на сторителот на кривичното дело во границите што се пропишани со закон за тоа дело, имајќи ги предвид кривичната одговорност на сторителот, тежината на делото и целите на казнувањето.⁶ Од оваа одредба се гледа дека законодавецот се определил за судско одмерување на казната по пат на пропишување на едно општо правило надополнето со финалниот(целта на казнувањето) и реалниот(објективната општествена опасност на делото, тежината на делото) пристап, но пред се како *primus inter pares* го внесува начелото на вина кај

⁴ Доколку законодавецот не го определил посебниот законски максимум за определено кривично дело тога значи дека казната може да се движи од посебниот законски минимум до општиот законски максимум, како нпр. во член 123 за Кривичното дело убиство е предвидено дека Сторителот ќе се казни со казна затвор од најмалку 5 години. Тоа значи дека максимумот за ова дело е 20 години.

⁵ Кривичен Законик Сл. Весник 37/96

⁶ Член 39 став 1 од Кривичниот Законик на Република Македонија

сторителот на делото, што е само последица на принципот *nullum crimen nulla poena sine culpa*, што секако е за пофалба.

Во чл. 39 ст. 2 од КЗ стои дека судот ќе ги има предвид сите околности што влијаат казната да биде помала или поголема (олеснувачки и отежнувачки околности), а особено: степенот на кривичната одговорност, побудите од кои е сторено делото, јачината на загрозувањето или повредата на заштитното добро, околностите под кои е сторено делото, придонесот на жртвата во извршувањето на делото, поранешниот живот на сторителот, неговите лични припики и неговото однесување по стореното кривично дело, како и други околности што се однесуваат на личноста на сторителот. Имено станува збор за нешто понизок степен на легислативна номотехника која што е манифестирана како неодлучност на законодавецот при (не)определувањето на отежнувачките односно олеснувачките околности. Имено кога веќе не се определил за принципот *numerus clausus* односно таксативно набројување на сите отежнувачки или олеснувачки околности беспотребно некои од нив да се издвојуваат од општото правило дека судот води сметка за отежнувачките/олеснувачките околности. Законот не определува кои околности ќе се третираат како олеснувачки, кои како отежнувачки и тоа е прифатлив став, зашто тие по својата природа се амбивалентни: една околност во еден случај може да се третира како олеснувачка во друг како отежнувачка.⁷ Нпр. својството студент на определена млада личност најчесто е олеснителна околност, но доколку се работи за студент на Правен факултет кој што фалсификувал исправа⁸ тогаш истиот треба да се казни построго.

Поради просторната ограниченост и економската рационалност на овој труд авторите нема да навлегуваат во минуциозна анализа на извдоените олеснувачки/отежнувачки околности извдоени во чл. 39 ст. 2 од КЗ на РМ. Меѓутоа она што треба да се заклучи е дека самото одмерување на казната од страна на судот претставува комплексен поим, кој што покрај тоа што е правен акт бидејќи со него се применува правото во конкретни случаи, истовремено е и логичка индуктивна постапка што поаѓа од неколку силогизми: пропишаната казна со закон, стореното дело и личноста на сторителот.⁹ Станува збор за коктел од правни и психолошки елементи на овој институт, каде што изгледа дека доминираат вторите. Тоа значи дека судијата треба да проникне во личноста на сторителот, да ја анализира неговата когнитивна (ди)сонанција, да стекне општа слика за самиот сторител и неговата поврзаност со и однос кон конкретното дело, или со други зборови да се запознае со личноста на сторителот како би се определил за конкретна кривична санкција. Судијата може да дојде до највисок степен на спознание на личноста на сторителот на определено кривично дело по пат на непосредна интеракција со самиот субјект, односно преку сослушување на сторителот. Тука веќе судијата е нужно упатен на процесниот закон (ЗКП) како инструмент низ кои што се доаѓа до примената на материјалниот закон. Токму во овој инструмент е содржана можеби најголемата пречка за запознавањето на личноста на сторителот, а тоа е неговото основно процесно право да молчи т.е да се брани со молчење.¹⁰ Доколку на оваа некооперативност на обвинетиот се додаде новата пасивна улога на судот (*во определени случаи зачинета со неспособност/незаинтересираност/индиферентност на странките*) согласно новиот

⁷ Марјановиќ Ѓорѓи, Каневчев Методија, Македонско Кривично право општ дел, Просветно дело АД-Скопје, Скопје, 2010, стр. 339

⁸ Предвидено и казниво согласно член 378 од Кривичниот Законик на Република Македонија

⁹ Камбовски, Владо, Казнено право општ дел, Скопје, 2011, стр. 474

¹⁰ Член 380 став 2 од Законот за Кривична Постапка (Сл. Весник 150/10)

ЗКП тогаш можеби е едноставно да се дојде до одговорот на прашањето зошто во кривичните пресуди во македонската судска пракса речиси никогаш не се води доволно сметка за личноста на сторителот за неговата намера, неговите мотиви и побуди, се разбира освен за оние кривични дела каде што намерата претставува субјективен елемент на противправноста од која што зависи самото постоење на кривичното дело¹¹ како нпр. намерата за присвојување кај кривичното дело кражба¹².

2.1 Ублажување на казната согласно КЗ

Македонскиот Кривичен законик не го познава институтот поострување на казната односно изрекување на казна која што е над посебниот законски максимум, законско решение кое што било присутно во минатото и резервирано за повеќекратните повторници. Денес на македонската позитивно правна сцена фамилијарен и е само институтот ублажување на казната, односно законска можност судот да изрече казна која што е пониска од посебниот законски минимум.

Ублажувањето на казната во КЗ е предвидено во член 40 кој што по измените (Закон за измени и дополнување на КЗ Сл. Весник 28/14) од почетокот на 2014 година гласи¹³ : Судот може на сторителот да му одмери казна под границите пропишани со закон, во рамките предвидени во член 41 од овој закон или да примени поблаг вид на казна во случај:

1. Кога изрекува казна по поднесен предлог спогодба за признавање на вина склучена помеѓу јавниот обвинител и обвинетиот и,
2. Кога обвинетиот ја признае вината на главната расправа согласно со одредбите од Законот за кривична постапка.

Овој член 40 од КЗ е еклатантен пример за комплетната дисонанција помеѓу материјалното и процесното законодавство. Тоа е веројатно последица на оскудноста од правничко знаење на авторите на последните измени на Кривичниот Законик кој што претставуваат елементарно непознавање на интегралниот концепт на кривичното законодавство кое што ги опфаќа материјалното, процесното и пенитенцијарното кривично законодавство. Во чл. 40 ст. 1 т. 1 од КЗ е употребен поимот предлог спогодба за признавање на вина склучена помеѓу јавниот обвинител и обвинетиот, а таков институт македонското казнено процесно законодавство воопшто не познава. Имено ЗКП (Сл. Весник 150/10) го познава само институтот „Донесување на пресуда врз основа на спогодба помеѓу јавниот обвинител и осомничениот“¹⁴ чиј што предмет е видот и висината на кривичната санкција а во определени случаи и имотно-правното побарување на оштетениот.¹⁵ Вината како социјално-етички заснован прекор кој што му се упатува на сторителот на делото може да биде утврден само на главна расправа

¹¹ Во случај да не е утврдена намерата, односно таа да не постои судот треба да донесе ослободителна пресуда врз основа на член 403 став 1 точка 1 од ЗКП од 2010

¹² Член 235 од Кривичниот Законик на Република Македонија (Сл. Весник 37/96)

¹³ До пред измените овој член гласеше: Судот може на сторителот да му одмери казна под границата пропишана со закон или да примени поблаг вид казна кога: 1) законот предвидува дека сторителот може да се казни поблаго или 17 2) ќе утврди дека постојат особено олеснувачки околности кои укажуваат дека и со ублажената казна може да се постигне целта на казнувањето. „(2) Судот може да изрече поблага казна во границите на ублажување на казната од член 41 од овој законик и кога согласно законски пропишаната постапка за спогодување меѓу јавниот обвинител и осомничениот е постигната спогодба за применување на поблага санкција од санкцијата пропишана за кривичното дело со законот.“

¹⁴ Член 483 од ЗКП (Сл. Весник 150/10)

¹⁵ Член 484 од ЗКП (Сл. Весник 150/10)

од страна на судечкиот судија/совет и не е подобен да биде предмет на преговори и спогодување.¹⁶

Погрешното толкување од страна на судот на членот 40 и самата формулација на неговиот став 2, на мала врата внесуваат нешто што се нарекува „легална уцена“, имено обвинетиот е приморен да ја признае вината бидејќи се смета (погрешно) дека само во тој случај може да добие казна која што е пониска од посебниот законски минимум. Ова е исклучително проблематично од аспект на некои стандардни институти на општиот дел како нпр. битно намалена пресметливост која што е факултативна основа за поблаго казнување.¹⁷ Така денес имаме ситуација да обвинетиот кој што е со битно намалена пресметливост и е на граница од вина, да биде приморан да признае вина само за да биде казнет поблаго, што е потполн апсурд.

Денес е доминантен ставот дека членот 40 го дерогира целокупниот општ дел на кривичниот законик кога станува збор за институтот ублажување на казната. Овој член се толкува во правец на тоа дека судот може да ја ублажи казната на обвинетиот исклучиво во овие две ситуации предвидени во ставовите 1 и 2. Ние како автори на овој труд сме на ставот дека претходното толкување е погрешно. Имено се што има да се каже некој веќе тоа го рекол, сметаме дека вреди да се говори само доколку толкувањето е оригинално и претставува еден издиференциран поглед на работите. Кога во фокусот на критиката се наоѓа членот 40 појдовна основа на процесот на спознавање на битието на нормата е општото учење за правната сила како предмет на општата теорија за правото. Правната сила на правниот акт/норма претставува мерка на неговото влијание врз другите правни акти/норми како и мерката на влијание што ја чувствува од другите повисоки правни акти/норми.¹⁸ сите одредби од КЗ имаат еднаква правна сила, и ниту една одредба не може да дерогира друга одредба *In abstracto*, (освен кога се во однос на специјалитет или консумпција, што е дерогирање *in concreto*). Што значи дека овој член 40 треба да се толкува комплементарно во однос на целиот КЗ, а тоа е дека доколку не постојат некои други основи за ублажување на казната како нпр. Битно намалена пресметливост (чл. 12 ст. 2 од КЗ) или пак пречекорување на границите на нужна одбрана (чл. 9 ст. 3) итн, во тој случај судот ќе му ја ублажи казната на сторителот доколку признае вина на главната расправа или пак е поднесена предлог спогодба. Тоа значи дека доколку судот да кажеме утврдил дека се работи за пречекорување на границите на нужна одбрана, но не му ја ублажил казната на обвинетиот поради тоа што не ја признал вината на главната расправа, постои оваа повреда при одмерувањето на казната од член 418 став 1 од ЗКП, и доколку обвинетиот се жали по тој основ, судот треба да ја преиначи првостепената пресуда. Ова значи дека примената на член 40 од КЗ е супсидиерна доколку не постои некоја друга основа за ублажување на казната при каскадното утврдување на елементите од пирамидата на општиот поим за кривичното дело.

3. Законот за одредување на видот и одмерување на висината на казните наспроти судското одмерување на казните

Измените на КЗ од 2014 година наложуваа согласно член 39 став 3 од Кривичниот Законик на Република Македонија, Претседателот на Врховниот суд да донесе правилник со кој што ќе се одредуваат и одмеруваат казните. Истиот беше

¹⁶ Поопширно за спогодувањето в. Мисоски, Бобан, Постапката за спогодувањето за вина на обвинетиот како начин за забрзувањето на казнената постапка, Магистерска теза, Правен Факултет, Скопје, 2008

¹⁷ Член 12 став 2 од КЗ (Сл. Весник 37/96)

¹⁸ Бајалчиев, Димитар, Вовед во правото второ изменето и скратено издание, Скопје, 2009, стр. 283

донесен, но по жестоката критика од страна на научниците и практичарите дека истиот темелно го нарушува начелото на законитост (*Nullum crimen nulla poena sine lege*)¹⁹ кое што е основно начелото на модерното казнено право и означува дека сите казнени дела и сите санкции мораат строго да бидат определени со закон, а не со правилник кој што во својата внатрешна есенција не претставува ништо друго туку квази-управен акт со правна сила пониска од законот, правилникот беше укинат. Истиот тој текст со некој бенигни измени беше запакуван во форма на закон, кој беше донесен од страна на Собранието на РМ.

Денес овој закон претставува „слон во слаткарницата“ наречена казнено материјално право, и е страно ткиво во истата. Системот нема сила самиот да го острани, па нужно е по пат на напади од страна на сите оние кои што имаат некаква апстрактна правна логика, овој закон да се иронизира до степен до кој што самиот би станал опсолетен(беспредметен). Овој закон е со такви недостатоци што номотехнички на прва топка заедно со неговите прилози изгледа како анкета за венерични болести. Навистина се прашувам кој го пишувал овој закон, каде студирале, кој професори им предавале, од какви учебници учеле творците на овој закон?! Каков и да бил одговорот на овие претходни реторички прашања, сигурно е дека неговите идејни творци „бегале од часови“ по казнено(кривично) прав. За што станува збор?!

Најнапред имаме погрешно именување на самиот закон во науката познато како *falsa nominatio*²⁰. Законот го носи називот Закон за одредување на видот и одмерување на висината на казните, а во понатамошниот текст од законот говори за сите видови на санкции. Ноторен е фактот дека казните(затворот и паричната казна) се само *res in specie* на санкциите. Македонскиот кривичен законик покрај казните, како санкции ги познава уште алтернативните мерки, мерките на безбедност²¹, и санкциите предвидени во Законот за правда за децата (Сл. Весник 148/13). Тоа е исто како на пример некому да му падне напамет одреден Граѓански законик, кои што ги содржи одредбите од општиот дел на граѓанското, стварното, семејното, наследното, облигационото а некаде и трговското право, да го именува како Закон за Облигационите односи, тоа е правнички недопустливо, и не претставува некакво прашање на конвенција.

Како *raison d'être* на овој закон се сметаше потребата од воедначување на казнената политика, кое што сосема погрешно е систематизирано во начелата на законот. Во членот 3 каде што се дадени начелата на законот, во став 5 се вели дека начело на законот е „Воедначување на казнената политика“. Оние кои што имаат елементарни, базични познавања од општите поими на филозофијата на правото и модалната правна логика знаат дека политика и начело никогаш не можат да бидат исто. Политиката претставува одреден стандард кој што ние се стремиме да го оствариме, како нпр. „Да се намали бројот на казнените дела“ ; додека пак начело претставува определен принцип кон кој што ние сме должни да се придржуваме нпр.

¹⁹ За начелото на законитост поопширно в. Камбовски, Владо, Казнено право општ дел, Скопје, 2011, стр. 85-89; и Марјановиќ Ѓорѓи, Каневчев Методија, Македонско Кривично право општ дел, Просветно дело АД-Скопје, Скопје, 2010, стр. 47 - 65

²⁰ https://www.pravo.unizg.hr/RP/latinske_izreke

²¹ Интегрален преглед на системот на санкции со посебен осврт на алтернативите на затворот дава трудот, Бужаровска, Гордана, Алтернативи за затворот, Правен Факултет, Скопје, 2003

„Никој не смее да профитира од своите злодела“ или „Од неправото никогаш не може да стане право“.²²

Законот користи определени формулации како „Објективна категоризација на казненото дело - хоризонтална категорија“ и „Поранешен живот на сторителот – Вертикална категорија“. Овие одредби го конвертираат целокупниот општ дел на кривичниот законик во *Декартов Координантен систем со оски*, каде што имаме хоризонтална X оска и вертикална Y оска. Сето ова зачинето со олеснителните и отежителните околности на сторителот му овозможува доколку има некои базични познавања од математиката самиот да си ја пресмета сопствената казна, и да утврди дали воопшто неговиот криминал би му се исплател. Што е недопустливо. Изгледа дека идејните творци на законот премногу буквално ја сфатиле изреката дека кривичното право претставува математика во правото. Со овој начин на пресметување на санкцијата, се губи алеаторноста на казненото право. Алеаторноста значи дека сторителот кој што е свесен за своето дејствие, однапред знае дека доколку биде откриен и пронајден ќе следи казнено-правна реакција на институциите, меѓутоа сепак не ги знае, видот, мерката, интензитетот и времетраењето на таа реакција.

Говорејќи за отежнувачките и олеснителните околности, законодавецот наведува дека Образованието се јавува само како Олеснителна околност. Правничка миоптија. Образованието е амбивалентна категорија кога се говори за одмерувањето на казните. Некогаш е олеснителна, некогаш отежнувачка околност. Например ако сметководител стори кривично дело даночно затајување, истиот треба да се казни построго, а овој закон вели дека треба да се казни поблаго. Друг пример за образованието како околност, е статусот на службено лице нпр на Јавниот обвинител²³, кој што може да се јави како извршител на кривичните дела од глава XXX насловени како „Кривични дела против службената должност“ и претставуваат *delicta propria*, односно можат да бидат извршени само од субјектите кои што го имаат статусот на службено лице. Така кај ЈО неговото правничко образование надолупнето со правосуден испит и заокружено со Академијата за судии и Јавни Обвинители, согласно овој закон по дифолт ќе претставува олеснителна околност, што е non sense, од причина што токму неговото образование и статус на службено лице се основ за правна квалификација на делото и причина за истиот да се казни построго. Самата формулација на одредбата дадена во прилогот „*Оформил образование*“ не е вредна за некој посериозен коментар.

Неправедно е и самото бодување на олеснителните и отежнувачките околности, кое што ги фаворизира отежнувачките, па така судијата треба да пронајде неколку олеснителни околности како би „искомпензирал“ една отежнувачка околност. Кај багателниот криминалитет, пред се имотен извршен од страна на лица од маргините на општеството самиот процес на судско одмерување на казната согласно одредбите на овој закон ќе се претвори во „зона на трагање“ по олеснителни околности како би можела да биде иречена санкција која што е во најмала рака правична.

Сериозен проблем во практиката претставуваат и работните листови кои што ги стипулира овој закон, доколку се донесат во конекситет со одредбите на ЗКП кои што

²² Поопширно в. Dworkin, Ronald, The Model of Rules, University of Chicago Law Review, 1967, стр. 22-29

²³ Член 122 став 4 алинеа а од КЗ на РМ

ја регулираат скратената постапка²⁴. Па така по заклучувањето на главната расправа судот веднаш ќе ја изрече пресудата и ќе ја објави со суштествените причини.²⁵ Всушност временски е објективно надвор од човековата моќ во истиот момент да се заклучи да главната расправа, да се исполни должноста за разгледување и работење согласно работните листови и веднаш да се изрече пресудата. Ова е всушност уште еден пример за апсурдноста на решенијата во овој закон и воопшто неговата нефамилијарност со останатите одредби на процесното и материјалното казнено законодавство.

Овој закон има уште еден безброј недостатоци за кои што би можело да се напише квалитетна докторска дисертација, она што е битно е што самиот претставува одличен пример, како не треба да изгледа еден закон, и како не смее во иднина да се навлага во основните принципите на казненото право. Законот го укинува институтот на судско одмерување на казните и не навраќа назад во *19. Век* во времето на *Анселмо Фоербах* и апсолутно одредени казни, каде што судијата не е ништо друго освен уста која што го изговара словото на законот. Дерогирајќи го сложенитот мисловен процес на донесување на судските одлуки наречен судски силогизам, и неговата замена со пресметување на казната со помош на калкулатор, во македонското казнено право е воведен хибриден модел на апсолутно одредени казни, што е безобразно ретрогарден чин.

Измина повеќе од една година од примената на овој закон и евидентно е дека истиот не ги донесе посакуваните резултати, заради кои впрочем и беше „насилно“ интерполиран во законодавството. Ноторен е фактот дека овој закон најде на масовно неодобрување од страна на субјектите кои што се репрезент на целокупниот спектар на правната професија. Пред да се продолжи со со предлози за правната судбина на овој закон треба да се даде определен прглед на можното санкционирање на овој закон од страна на Уставниот суд²⁶. Речиси сите се залагаат укинување на овој закон, чие што правно дејство е само во иднина, односно *pro futuro*, во правото познати како одлуки чие што правно дејство е *ex nunc*. Овие одлуки значат, дека тоа што било, било, од сега па натаму веќе ништо од ова не важи. Но дилеми за кои што никој нема одговор е што е со оние состојби кои што ги воспоставил овој закон, и имаат дејство за во иднина. Тоа значи дека оние лица кои што се осудни согласно овој неспорно противуставен закон, ќе си го задржат својот статус и во иднина. Тоа на определен начин ќе претставува дискриминација на овие лица поради фактот што ќе бидат ставени во нерамноправна положба во однос на лицата кои што биле осудени пред донесувањето на овој закон и оние кои евентуално ќе бидат судени во иднина. Укинувањето на законот значи капитулација пред дадените околности, а самата есенција е нивната промена. Затоа ние како автори на овој труд се залагаме за едно можеби преамбициозно решение, а тоа е поништување на овој закон. Преамбициозноста на предлогот се огледа како во самата статистика која што вели дека само 5% од одлуките на Уставниот суд се од поништувачка природа, така и во самите правни последици кои што ги носи поништувањето на определен закон. Имено негово дејство е *ex tunc*, а тоа значи дека истиот има за цел да не врати во претходната состојба, пред донесувањето на овој закон. Тоа би значело дека изречените казни и самите пресуди воопшто

²⁴ За скратена постапка поопширно в. Лажетик-Бужаровска Гордана, Калајциев Гордан, Мисоски Бобан, Илиќ-Димоски Дивна, Казнено Процесно право(учебно помагало), Универзитет Свети Кирил и Методиј Скопје – Правен Факултет „Јустинијан I“ – Скопје, 2015 година, Скопје, стр. 284-286

²⁵ Член 481 став 1 од ЗКП

²⁶ За одлуките на уставниот суд в. Шкарик Светомир, Силјановска-Давокова Гордана, Уставно право второ дополнето и изменето издание, Култура, Скопје, 2009, стр. 714 - 720

никогаш и не постоеле во правниот промет. Кривичните постапки би требало да се водат повторно, а доколку настапила апсолутна застареност на определени кривични дела од аспект на гонењето тогаш тоа би требало да биде своевидна „санкција“ за државата која што носи лоши закони.

Секако како овој труд не би претставувал само напад врз позитивно-правните решенија, без сопствени предлози на авторите на трудот во насока на воедначување на казнената политика, го предлагаме следното структурно решение. Станува збор за реформа која што сериозно навлага во самата организација на судскиот систем на Република Македонија која што нема да навлегува од одредбите на материјалното и процесно право туку реформа која што би резултирала со воспоставување на една Апелационен суд кој што ќе биде месно надлежен за територијата на целата држава. Доколку главниот диспарат во казнената политика е изразен преку различноста на санкциите изречени во 4 апелациони подрачја, тогаш неопходно е реструктурирање на самиот систем на Апелациони подрачја. Поради сложеноста на овој предлог, истиот најверојатно е тешко да биде реализиран во блиска иднина, во прилог на овој скептицизам оди и фактот што за промена или пак донесување на нов закон за судовите потребно е квалифицирано 2/3 мнозинство во македонското собрание чие обебедување што од политичка гледна точка честопати претставува пречка при законските реформи.

4. Заклучок

Судското одмерување на казните како придобивка на модерното казнено право и последица на учењето кое што се поголемо внимание посветува на личноста на сторителот наоѓа соодветен одраз и во казнено-правната догматика во Република Македонија, преку негово регулирање во Кривичниот Законик. Квалитативно коректниот начин на негово регулирање по пат на пропишување на општо правило надолнето со определени насоки од аспект на олеснителните и отежнувачките околности кон кои што судијата е должен да се придржува е сериозно намален со измените од 2014 година. Последен сериозен удар на овој институт и негово „фактичко“ укинување е донесувањето на Законот за одредување на видот и одмерување на висината на санкциите кој што во своето битие е чиста спротивност на судското одмерување на казната. Анахрониот чин на конвертирање на македонскиот систем на пропишување на казните во хибриден модел на апсолутно одредени казни надолнето со енормниот број на измени и дополнувања на базичниот текст на Кривичниот Законик (Сл. Весник 37/96) генерира хаотична состојба во законодавството од аспект на номотехниката на законските решенија и можноста за снаоѓање во морето од законски прописи, дури и за екстравагантни правници, а да не зборуваме за оние осредните. Потребна е темелна реформа, која што би започнала од „најголемото зло“ а тоа е Законот за одредување на видот и одмерување на висината на казната кој што предлагаме да биде поништен од страна на Уставниот суд. Доколку на ова го додадеме и фактот што од 2010 година имаме нов процесен закон, чија што улога е акцесорна, истиот претставува само инструмент за примена на кривичниот законик(кој што пак е основа за донесување на процесниот закон)²⁷, станува јасно дека дека македонското кривично законодавство е зрело за нов современ кривичен законик во кои што ќе бидат „испеглани“ сите пропусти кои ги имаше неговиот претходник. За крај повторно напоменуваме дека воедначената казнена политика на најдобар можен

²⁷ Оваа практика да процесниот закон биде донесен непосредно по кривичниот законик беше запазена со донесувањето на КЗ во 1996, и веднаш потоа ЗКП во 1997

начин би можела да биде постигната со воведување на еден единствен апелационен суд за целата територија на Република Македонија.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Dworkin, Ronald, The Model of Rules, University of Chicago Law Review, 1967
2. Бајалциев, Димитар, Вовед во правото второ изменето и скратено издание, Скопје, 2009
3. Бужаровска, Гордана, Алтернативи за затворот, Правен Факултет, Скопје, 2003
4. Камбовски, Владо, Казнено право општ дел, Скопје, 2011
5. Лажетик-Бужаровска Гордана, Калајциев Гордан, Мисоски Бобан, Илиќ-Димоски Дивна, Казнено Процесно право(учебно помагало), Универзитет Свети Кирил и Методиј Скопје – Правен Факултет „Јустинијан I“ – Скопје, 2015 година
6. Марјановиќ Ѓорѓи, Каневчев Методија, Македонско Кривично право општ дел, Просветно дело АД-Скопје, Скопје, 2010
7. Мисоски, Бобан, Постапката за спогодувањето за вина на обвинетиот како начин за забрзувањето на казнената постапка, Магистерска теза, Правен Факултет, Скопје, 2008
8. Шкариќ Светомир, Силјановска-Давокова Гордана, Уставно право второ дополнето и изменето издание, Култура, Скопје, 2009
9. Закон за одредување на видот и одмерување на висината на казните (Сл. Весник 199/14)
10. Закон за правда за децата (Сл. Весник 148/13)
11. Законот за Кривична Постапка (Сл. Весник 150/10)
12. Кривичен Законик Сл. Весник 37/96
13. https://www.pravo.unizg.hr/RP/latinske_izreke

Ivanka Jakimovska, MSc²⁸
Zlatko Jakimovski,²⁹

**COURT MEASURING OF THE PENALTIES IN REPUBLIC OF MACEDONIA.
THEORETICAL ASPECTS, PRACTICAL ISSUES AND SUGGESTED REFORMS**

**1.04 Professional Article
UDK**

Summary

This paper contains a research of the systems of penalty stipulation as a condition for their court measurement. Then, the adequate regulations such as the general rule for the penalty measurement and the facilitating and aggravating conditions of the Criminal Code regarding the court penalty measurement are being analyzed. The paper also contains a special review of the complexity of the law article 40 in the Criminal Code from the aspect of its differentiation with the procedural law. Another disputable issue is its wrongful interpretation of the law practitioners that leads to misuse of the basic institutes of the criminal law. This paper contains detailed critics of the new Code of Penalty Determination and Measurement, by focusing on all of its formal and crucial flaws. The most important legal flaws are being analyzed in the paper, by stating practical issues that they cause. Certain reforms that should modernize the court procedure of the penalty measurement are being suggested to make this paper a unity.

Keywords: Penalty, Sanction, Criminal Code, Court penalty measurement, Criminal politics.

²⁸MSc in criminal law, a lawyer from Skopje with 20 years working experience in the field. E-mail address: advokat_ivanka@yahoo.com

²⁹ Postgraduate student in criminal law, module: criminal procedure at Iustinianus Primus, University St. Cyril and Methodius, Skopje. E-mail address: zlatko_jakimovski@yahoo.com